

سرشناسه : حافظ، شمس الدین محمد، ۷۹۲ق.
 عنوان قراردادی : دیوان
 عنوان و نام پدیدآور: دیوان حافظ: براساس نسخه تصحیح شده ی
 محمد قزوینی و قاسم غنی / پیش گفتار محمد قزوینی،
 قاسم غنی؛ خوشنویس سیاوش حسینی.
 تهران: پرگار، ۱۳۹۰.
 مشخصات نشر:
 مشخصات ظاهری : ۳۹۲ص: مصور.
 شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۹۱۷۷۸-۵-۱
 وضعیت فهرست نویسی : فیبا
 موضوع : شعر فارسی - قرن ۸ق.
 شناسه افزوده : قزوینی، محمد، ۱۲۵۶-۱۳۲۸، مصحح، مقدمه نویس
 شناسه افزوده : غنی، قاسم، ۱۳۷۲-۱۳۳۱، مصحح، مقدمه نویس
 شناسه افزوده : حسینی، سیاوش، خوشنویس
 رده بندی کنگره : PIR۵۱۴۱۳۹۰
 رده بندی دیویی : ۸۵۱/۳۲
 شماره کتابشناسی ملی : ۳۵۲۹۴۱۸

بر اساس نسخه تصحیح شده ی

محمد قزوینی و قاسم غنی

انتشارات برگ

چاپ نخست: پاییز ۱۳۹۰

شمارگان ۲۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۱۷۷۸-۵-۱

پیش گفتار: محمد قزوینی و قاسم غنی

خوشنویسی: سیاوش حسینی

تصاویر: شاهکارهای نگارگری ایران

موزه هنرهای معاصر

لیتوگرافی: فرآیند گویا

چاپ: گلچین

صحافی: گلستان

تولید و کنترل کیفی: موسسه رث

مدیر تولید: بهنام بهروش

اجرای کامپیوتری: وحید فرشاد صفت

مدیر هنری: کورش جدی

مقدمه

بر کسی شبانوار که بر سر شاعر غزل سرای ایران، خواجہ حسن الدین محمد حافظ شیرازی
کایش انسی و اشعارش را به اقبال عامه بدوان غرور، توجه نوده و در فهم اشعار او مانده یا
مردم به سادگی و تقریب قانع شده و اسرار کما لک و برای حل مواضع مشکوک برخی اشعار
مستفاد از آسانیا نفع و کرم جویر شده تا به این نیت که این خط چنانی و قدیم و جدید مرا حجب کند و
بنام یک نیت چنانی که در اغلب خانهای ایرانی هست و در آستانه است می شود و آسانیا
و آن بنگام است که ملاحظه می شود در تمام دنیا هیچ دو نسخه از این کتاب را در دست نماند
نزد تن اشاعی و در ظاهر عبارات و کل و کلمات و در تعداد و غزلیات یا اشعار
و به عبارت دیگر نه در کیفیت اشعار و نه در کیفیت آسانیا بی است که غرض هر خواننده و
تنها طالع و قاع از اشعار خود خواجہ است، نه اشعار احماتی که بران که به تدریج، غده و زیانی
از آفت آرد و یوان خواجہ داخل شده است. و یا اشعاری که هر چه در اصل از خواجہ حافظ شیرازی
بود ولی بعد بایم و در تفسیر غزلیات بی حد و شمار از صورت اصلی تغییر یافته

و اگر کون شده است، این اختلاف در نسخ و نبودن معیاری دقیق برای تشخیص، خواننده را
بکلی عاجز و متحیر و سرگردان می سازد. به راستی اگر کسی بخواهد، نه به قصد تجارت و افزون نمودن
نفع شخصی و چاپ بازی بی شمار دیوان و اجابگی به قصد متع و استفاده خود و بهره مند ساختن
دیگران و نه برای کمال مقام و ملی بی شوق و زانده که بم از پیش تن با حد امکان مصحح و مضبوط باشد
و هم عاری از اندیشه و تنبلی و کج طبع برساند و در دسترس محققین و زافزون و اجابگی قرار
تکلیف او بدین این به هیچ وجه خارج از حد و چارچوب نیست، و که نام نهد را باید اساس کار خود
قرار دهد و بدیهی است که یکس قیاس ندارد که به طاعت و پیش شخصی خود را برای عموم مردم محکم قرار
و حاصل فهم و اجتهاد خود را خصوصاً در مورد کتب معتبره و کیران تحمل نماید.

به عقیده ایشان تبنا علاجی که برای تبه و طبع نسبتاً صحیح و متعادل از طرف مقصود است
آن است که باید در صورت امکان نخست یا نسخ معاصر خود مؤلف و حتی التماس از دیگران
از دیگر نسخ بهر مؤلف نزدیکتر باشد به آرد و پس از روی همان نسخ منصرف و بدون هیچ التماسی
نسخ متاخر اعمار بعدی تفحص و بررسی غزلیات پرداخت چرا که در قرون و اعصار دورتر
از عصر مؤلف و شاعر برخی نسخ یا قرا متاخر، و انما اصلاحات و تصحیحاتی در متن عمل می آید
و کمالات و تعبیری که در عصر ایشان غیر مفهوم و غیر مانوس شده بود و بکمالات و تعبیرات جدید

و سدا اول ترجمه خوشان تبديل مي نمود که اين کار در اصطلاح اروپائيان تجديد شباب
نام دارد و پس از آن قصه پياد را ترجمه کردند و بالاخره با توفيق الهي و مساعدت همي اردوستان
استاد فاضل آقايمان انجمناني در کفر قاسم غني و اقبال آشتياني موفق شدند که به تعاريف جديد
و ترجمه جديد از اين داستان آرم آيين اين جديد ترجمه چنانچه از آستانه در کفر فوق العاده طيفي
و نزدیک به سده اول آستانه نسخ است که در سنه ۱۲۷۰ هجری قمری ۲۵ سال بعد
وفات خواجگ کتابت شد و در کفر قاسم غني و اقبال آشتياني مقدمه فخر مستنسخي
را که بهر جمع ديوان کار برده اند به اين داستان طبع شده و در آستانه که بهر نوعي از آستانه
از آستانه استغانت جبراهيم ذکر مي گيرد و تا آخر در کفر قاسم غني و اقبال آشتياني بهر نوعي از آستانه
مخلص کلام اين که بعد از آن که در اقبال آشتياني و کفر قاسم غني و اقبال آشتياني بهر نوعي از آستانه
دوستان و فعالان بهر نوعي از آستانه بهر نوعي از آستانه بهر نوعي از آستانه بهر نوعي از آستانه
و مفيد است و اگر چه که در آن وقت که در آستانه بهر نوعي از آستانه بهر نوعي از آستانه
تفصيل شده و از ممتد علامه محمد قزويني